

№7(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 178 sahifa,
25-iyul, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Imkoniyati cheklangan talabalarda jismoniy sifatlarni sport mashg'ulotlari yordamida rivojlantirishning afzalliklari	8
Davronov Rustam Iloxovich	
Использование фонетических игр и современных технологий в обучении русскому языку в общеобразовательных школах Узбекистана	15
Абумалик Муталлиевич Дедаханов	
Maktablarda chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlikni isloh qilish muammo va yechimlar	20
Qudratov O'ktam G'ofurovich	
The Role of Motivation in Learning English	25
Kamoldinova Mushtariybonu Azizbek qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'lim muhitini boshqarishning ijtimoiy-pedagogik asoslari	30
Axrarova Gulrux Gulamkadirovna	
Bo'lajak logopedlarda metakognitiv-dagnostik kompetentlikni rivojlantirishning xorijiy va milliy tajribasi	37
Suvankulova Shaxnoza Karimkulovna	
Ingliz tili darslarida individual va pragmatik yondashuvni amalga oshirish texnologiyalari	43
Yuldasheva Dilnoza Bobojonovna	
Talabalarining texnologik fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirishning tarkibiy komponentlari	48
Kushbakova Barno Batirkulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni joriy etishda ijtimoiy hamkorlik va jamoatchilik fikrini shakllantirish	54
Arslanova Madinaxon Mansurovna	
O'quvchi-yoshlarga axloqiy ta'lim-tarbiya berishda qoraqalpoq dostonlarining ahamiyati	59
Esemuratova Turganbike Aytmuratovna	
Talaba markazli yondashuv asosida ingliz tilini o'qitishda interaktiv metodlardan foydalanish samaradorligi	63
Narzullayeva Firuza Olimovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 5-6 yoshdagi bolalarni kasbga yo'naltirish bo'yicha metodik xizmatni takomillashtirish	67
Rizayeva Munisxon Maxkamovna	
Generativ sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayonidagi pedagogik imkoniyatlari	71
Shodiyev Azizbek Olim o'g'li	
Shaxs kamolotida psixologik salomatlikning ahamiyati va asosiy ko'rsatkichlari	76
Xolova Yulduz Erkinovna	
Zamonaviy ta'lim paradigmasida fizika fanini o'qitish: virtual va to'ldirilgan borliq hamda sun'iy intellekt texnologiyalarining integrativ metodikasi	83
Zuhriddinov Farrux Faxriddin o'g'li	
Event ta'lim texnologiyasi vositasida talabalarining o'qish samaradorligini oshirish	87
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual faolligini rivojlantirishga ta'sir etuvchi individual-psixologik omillar	90
Djurakulova Munira Suyunovna	
Ingliz tilini o'qitishda interaktiv metodlarni takomillashtirish modeli hamda ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri	97
Narzullayeva Firuza Olimovna	
Народное творчество как великое сокровище интеллектуального воспитания	102
Матмуратова Гулистан Камалатдиновна	
Raqamli intellekt: o'quvchilarda mediasavodxonlik kompetensiyasini rivojlantirish – davr talabi	108
Nishonova Muattarxon Alisherovna, Toirova Nafisa Muzaffar qizi	

Umumta'lim fanlaridan dars samaradorligini oshirishda axborot texnologiyalaridan foydalanishni takomillashtirishning ilmiy-metodik asoslari.....	111
Toshmamatova Munisa Toshmamatovna	
Xorazm viloyatida ekoturizmni rivojlantirish istiqbollari (tumanlar kesimida).....	115
Xo'jyozova Dildora Shonazar qizi, Dusanova Sharofat Baltaboyevna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ yondashuv asosida innovatsion tafakkur ko'nikmalarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	121
Kadirova Dildora Najadbekovna	
The Integration of Artificial Intelligence in English Language Teaching: Opportunities and Challenges	125
Moxinur Yusupova	
Pragmatik-tizimli portfolio (PTP) texnologiyasi: talabalar reflektiv tafakkurini faoliyat dalillari asosida rivojlantirish.....	131
Abdullayeva Ziroatxon Qurbanovna	
Sog'lig'ida cheklovlari mavjud bolalar jismoniy va psixologik holatini takomillashtirishda yengil atletika mashg'ulotlarining ahamiyati	136
Hikmatova Nigoraxon Hasanboy qizi	
Art badiiy ta'limning rivojida klaster yondashuvi	140
A. S. Umarov	
Simulyatsion o'yin muhitida maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-hissiy kompetentligini shakllantirish imkoniyatlari.....	143
Turg'unova Mohinaxon Akmaljon qizi	
O'smirlarda deviant xulq-atvor shakllanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari (empirik tadqiqot).....	150
Toshpolatova Robiya Akmal qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida milliy mafkurani shakllantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	154
Ahmadov Olimjon Shodmonovich, Esanova Mehrgul Qurbanazarovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi dizartriyaning yengil shakliga ega 6-7 yoshli bolalardagi nutq kamchiliklarini o'yin texnologiyalari asosida korreksiyalashning samaradorligi.....	159
Baxadirova Zulfizar Azimbayevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ va ijtimoiy-hissiy kompetensiyalarni baholashning diagnostik vositalarini tanlash va qo'llash metodikasi.....	163
Abdullayeva Munojot Muxtorovna	
Talabalarni o'quvchilarning tibbiy tashxisiga mos pedagogik yondashuvlardan foydalanishga o'rgatish usullari.....	169
Yuldashova Iroda Dilshodovna	
Uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun ta'lim muassasalarining tashkil etilishi.....	174
Yusupjanova Shaxnoz Mirzatillayevna	

UZOQ MUDDAT DAVOLANISHGA MUHTOJ BOLALAR UCHUN TA'LIM MUASSASALARINING TASHKIL ETILISHI

Yusupjanova Shaxnoz Mirzatillayevna

Maktabgacha va maktab ta'lim vazirligi huzuridagi
"Mehrlı maktab" davlat ta'lim muassasasi pedagog xodimi,
CHDPU mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun ta'lim muassasalarini tashkil etishning nazariy-huquqiy asoslari, tashkiliy shakllari, maqsad va vazifalari hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlari tahlil qilingan. Shifoxona qoshidagi maktablar, kasalxona palatalarida individual ta'lim, masofaviy va aralash (gibrid) ta'lim modellarining o'ziga xos xususiyatlari yoritilgan. Shuningdek, ta'lim jarayonida individual yondashuv, psixologik qo'llab-quvvatlash, tibbiy-pedagogik hamkorlik, reabilitatsiya, ijtimoiy integratsiya hamda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati ilmiy asoslangan.

Kalit so'zlar: uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar, gospital pedagogikasi, shifoxona maktabi, inklyuziv ta'lim, individual ta'lim, gibrid ta'lim, masofaviy ta'lim, uzluksiz ta'lim, pedagogik reabilitatsiya.

Abstract: This article analyzes the theoretical and legal foundations, organizational forms, objectives, and modern pedagogical approaches to organizing educational institutions for children requiring long-term medical treatment. The article highlights the characteristics of individual education, distance learning, and blended (hybrid) learning models implemented in hospital schools and hospital wards. Furthermore, it substantiates the importance of an individualized approach, psychological support, medical-pedagogical cooperation, rehabilitation, social integration, and the use of modern information and communication technologies in the educational process.

Key words: children requiring long-term medical treatment, hospital pedagogy, hospital school, inclusive education, individualized education, blended (hybrid) learning, distance learning, continuous education, pedagogical rehabilitation.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретико-правовые основы, организационные формы, цели и задачи, а также современные педагогические подходы к организации образовательных учреждений для детей, нуждающихся в длительном лечении. Освещены особенности моделей индивидуального, дистанционного и смешанного (гибридного) обучения в школах при больницах и в больничных палатах. Также научно обоснована важность индивидуального подхода, психологической поддержки, медико-педагогического сотрудничества, реабилитации, социальной интеграции и использования современных информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе.

Ключевые слова: дети, нуждающиеся в длительном лечении, госпитальная педагогика, больничная школа, инклюзивное образование, индивидуальное образование, гибридное образование, дистанционное образование, непрерывное образование, педагогическая реабилитация.

KIRISH

Uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun tashkil etiladigan ta'lim muassasalari maxsus ta'lim tizimining muhim bo'g'inlaridan biri hisoblanadi. Ushbu muassasalar surunkali kasalliklar, og'ir jarrohlik amaliyotlari, onkologik, gematologik, nefrologik, endokrinologik, nevrologik hamda boshqa kasalliklar tufayli uzoq vaqt shifoxonalarda yoki reabilitatsiya markazlarida davolanayotgan bolalarning uzluksiz ta'lim olish huquqini ta'minlash maqsadida tashkil etiladi. Zamonaviy inklyuziv ta'lim konsepsiyasiga ko'ra, bolaning sog'lig'i bilan bog'liq cheklovlari uning sifatli ta'lim olish huquqini chekلامasligi lozim. Shu sababli dunyoning ko'plab davlatlarida hospital pedagogy (gospital pedagogikasi) alohida ilmiy-amaliy yo'nalish sifatida rivojlanmoqda. Uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun ta'lim muassasalari sog'lig'i sababli umumta'lim maktablarida muntazam ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'lmagan o'quvchilarning konstitutsiyaviy ta'lim olish huquqini ta'minlash maqsadida tashkil etiladi. Mazkur muassasalar faoliyati tibbiy va pedagogik xizmatlarning o'zaro integratsiyasiga asoslanib, davolanish jarayonini uzluksiz ta'lim bilan uyg'unlashtirishni nazarda tutadi.

Zamonaviy hospital pedagogikasi tamoyillariga ko'ra, bolaning salomatligi, psixofiziologik holati, davolanish bosqichi va individual ehtiyojlari ta'lim jarayonini tashkil etishda asosiy mezon sifatida e'tiborga olinadi. Shu bois uzoq muddat davolanayotgan bolalar uchun ta'lim turli tashkiliy shakllarda yo'lga qo'yiladi. Eng keng tarqalgan shakllardan biri shifoxona qoshidagi maktablardir. Bunday maktablar yirik ko'p tarmoqli shifoxonalar, bolalar klinikalari, onkologiya va gematologiya markazlari, reabilitatsiya markazlari hamda sanatoriylar huzurida tashkil etiladi. O'quv mashg'ulotlari maxsus jihozlangan sinf xonalarida yoki davolash muassasasining o'quv bloklarida olib boriladi. Ta'lim jarayoni amaldagi davlat ta'lim standartlari asosida tashkil etilib, o'quv dasturlari bolaning sog'lig'i va davolanish rejimiga moslashtiriladi. Darslarning davomiyligi, o'quv yuklamasi va jadvali davolovchi shifokor tavsiyalariga muvofiq belgilanadi hamda har bir o'quvchi uchun individual ta'lim rejasi ishlab chiqiladi. Mazkur model bolaga davolanish bilan bir qatorda ta'lim olishni davom ettirish, tengdoshlari bilan muloqot qilish hamda o'quv motivatsiyasini saqlab qolish imkonini beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun ta'limni tashkil etish bo'yicha ko'plab ilmiy tadqiqotlar mavjud bo'lishiga qaramay, bo'lajak maxsus pedagoglarni aynan shifoxona ta'limi va klinik-pedagogik faoliyatga tayyorlash metodikasi yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Ayniqsa, tibbiy tashxisni pedagogik qarorlarga transformatsiya qilish, shifoxona sharoitida individual ta'lim dasturlarini loyihalash hamda tibbiyot xodimlari bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish masalalari qo'shimcha ilmiy tadqiqotlarni talab etadi. Mazkur holat uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun ta'lim muassasalarini tashkil etishning nazariy va metodik asoslarini yanada takomillashtirish zaruratini belgilaydi. Uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun ta'limni tashkil etish masalasi so'nggi yillarda inklyuziv ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida xalqaro va milliy miqyosda keng o'rganilmoqda.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bunday bolalarning ta'lim olish huquqini ta'minlash faqat tibbiy xizmat ko'rsatish bilan cheklanmay, balki uzluksiz, moslashtirilgan va individual ta'lim muhitini yaratishni ham talab etadi. Shu sababli shifoxona pedagogikasi (Hospital Pedagogy) va uy sharoitida ta'limni tashkil etish bo'yicha ilmiy izlanishlar zamonaviy maxsus pedagogikaning muhim yo'nalishiga aylangan. David Mitchell maxsus ta'lim samaradorligi bolaning tashxisiga emas, balki uning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan pedagogik strategiyalarni tanlashga bog'liqligini ilmiy asoslaydi. Olim differensial ta'lim, moslashtirilgan baholash, ko'p kanalli o'qitish hamda fanlararo hamkorlikni uzoq muddat davolanayotgan bolalar bilan ishlashning muhim shartlari sifatida ko'rsatadi. Mel Ainscow va Tony Booth esa inklyuziv ta'limni rivojlantirishda ta'lim muassasasining moslashuvchan boshqaruv modeli, pedagoglarning hamkorligi hamda individual ta'lim yo'nalishlarini ishlab chiqish muhimligini ta'kidlaydilar.

Rossiya defektologiya maktabi olimlari L. M. Shchipitsina, I. Yu. Levchenko, T. V. Volosovets, E. A. Strebeleva hamda N. N. Malofeyev tadqiqotlarida uzoq muddat davolanayotgan bolalarni o'qitishda tibbiy, psixologik va pedagogik xizmatlarning integratsiyasi alohida ahamiyat kasb etishi ko'rsatib berilgan. Ularning fikricha, bolaning klinik holati muntazam monitoring qilinishi, pedagogik yuklama esa shifokor tavsiyalariga muvofiq rejalashtirilishi lozim. Shuningdek, ular shifoxona pedagogining kasbiy kompetensiyalariga diagnostik tahlil, individual ta'lim dasturini ishlab chiqish hamda multidissiplinar jamoada ishlash ko'nikmalarini kiritadilar.

O'zbekiston olimlari L. R. Mo'minova, P. M. Po'latova, D. A. Nurkeldiyeva, M. U. Hamidova va boshqa tadqiqotchilar maxsus pedagogika hamda inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha olib borgan ilmiy izlanishlarida sog'lig'i sababli ta'lim olishda cheklovlarga duch kelayotgan bolalar uchun moslashtirilgan ta'lim muhitini yaratish zarurligini asoslab berganlar. Ularning ilmiy ishlarida individual ta'lim rejalari, korreksion-rivojlantiruvchi mashg'ulotlar, differensial yondashuv hamda oilaviy hamkorlikning ahamiyati yoritilgan.

So'nggi yillarda O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirishga oid normativ-huquqiy hujjatlarning qabul qilinishi ham uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar ta'limini takomillashtirish uchun muhim huquqiy asos yaratdi.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Ta'limni tashkil etishning yana bir muhim shakli kasalxona palatasida individual ta'limni tashkil etish hisoblanadi. Ayrim hollarda bolaning sog'lig'i og'ir bo'lishi yoki sanitariya-epidemiologiya talablari sababli umumiy sinf mashg'ulotlarida qatnashishi mumkin bo'lmaydi. Bunday vaziyatlarda pedagog bevosita palatada individual mashg'ulotlar o'tkazadi. O'quv mashg'ulotlari qisqa vaqt oralig'ida, bolaning jismoniy va emotsional holatidan kelib chiqib tashkil etiladi. Individual ta'lim jarayonida maxsus didaktik materiallar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hamda korreksion-rivojlantiruvchi metodlardan foydalaniladi. Shu bilan birga, pedagogning faoliyati nafaqat bilim berishga, balki bolaning psixologik holatini qo'llab-quvvatlash, o'qishga bo'lgan qiziqishini saqlab qolish hamda ijtimoiy izolyatsiyaning salbiy oqibatlarini kamaytirishga ham qaratiladi.

Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi natijasida uzoq muddat davolanayotgan bolalar uchun masofaviy ta'lim shakli ham keng qo'llanilmoqda. Ushbu modelda o'quvchilar onlayn ta'lim platformalari, videokonferensiyalar, virtual sinflar, elektron darsliklar hamda Learning Management System (LMS) kabi raqamli ta'lim tizimlari orqali o'quv jarayonida ishtirok etadilar. Masofaviy ta'lim, ayniqsa, immuniteti pasaygan, yuqumli kasalliklar xavfi yuqori bo'lgan yoki uzoq muddat izolyatsiyada davolanayotgan bolalar uchun samarali yechim hisoblanadi. Mazkur shakl o'quvchining asosiy maktabi bilan uzluksiz aloqasini saqlash, ta'lim dasturini o'z vaqtida o'zlashtirish hamda tengdoshlari bilan virtual muloqotni davom ettirish imkoniyatini yaratadi. Shu tariqa, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalarning ta'lim jarayonidagi uzilishlarni kamaytirish va ularning sifatli ta'lim olish huquqini to'liq ta'minlashga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun ta'limni tashkil etishning zamonaviy shakllaridan biri aralash (gibrid) ta'lim modeli hisoblanadi. Mazkur model dunyoning ko'plab rivojlangan davlatlarida gospital pedagogikasi amaliyotida keng qo'llanilib, bolaning sog'lig'i va ta'lim ehtiyojlarini uyg'unlashtirishga xizmat qiladi. Gibrid ta'lim tizimi shifoxonada individual mashg'ulotlar, masofaviy ta'lim texnologiyalari, o'quvchining asosiy maktabi bilan uzviy hamkorlik hamda uy ta'limi elementlarini o'zida mujassamlashtiradi. Ushbu yondashuv davolanish jarayonining uzluksizligini buzmaganda holda bolaning o'quv dasturini o'zlashtirishini ta'minlaydi, uning sinfdoshlari va o'qituvchilari bilan doimiy aloqada bo'lishiga imkon yaratadi hamda sog'aygandan so'ng umumta'lim muassasasiga qayta moslashuvini sezilarli darajada yengillashtiradi. Shu sababli gibrid ta'lim modeli bugungi kunda uzoq muddat davolanayotgan bolalar uchun eng samarali pedagogik yechimlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun faoliyat yurituvchi ta'lim muassasalarining asosiy maqsadi sog'lig'i bilan bog'liq cheklovlar tufayli ta'lim jarayonidan vaqtincha ajralib qolgan o'quvchilarning uzluksiz, sifatli va inklyuziv ta'lim olish huquqini ta'minlashdan iborat. Ushbu maqsad nafaqat davlat ta'lim standartlari asosida bilim berishni, balki bolaning intellektual, shaxsiy, emotsional va ijtimoiy rivojlanishini kompleks qo'llab-quvvatlashni ham nazarda tutadi. Ta'lim jarayonida o'quv dasturlarini uzluksiz o'zlashtirish, bilimlardagi uzilishlarning oldini olish, bolaning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini saqlab qolish, psixologik moslashuvini qo'llab-quvvatlash hamda sog'lig'i tiklangach, asosiy maktab jamoasiga muvaffaqiyatli qayta integratsiya qilinishini ta'minlash ustuvor vazifalar hisoblanadi. Mazkur ta'lim muassasalari faoliyatining eng muhim vazifalaridan biri uzluksiz ta'limni ta'minlashdir. Bunda bolaning davolanish davrida o'quv jarayoni to'xtab qolmasligi uchun o'quv dasturlari moslashtiriladi, individual ta'lim rejasi ishlab chiqiladi, fanlarni o'qitish ketma-ketligi saqlanadi hamda baholash mezonlari bolaning sog'lig'i va imkoniyatlariga mos ravishda takomillashtiriladi. Natijada o'quvchi davolanish jarayonida ham ta'lim olishni davom ettirib, bilimlaridagi bo'shliqlarning ortib ketishining oldi olinadi.

Ta'limni tashkil etishda individual yondashuv tamoyili alohida ahamiyat kasb etadi. Har bir bolaning kasallik turi, davolanish bosqichi, jismoniy imkoniyatlari, psixologik holati, yoshi hamda individual rivojlanish xususiyatlari chuqur tahlil qilinib, shunga mos pedagogik yondashuv tanlanadi. Individual ta'lim dasturlari bolaning imkoniyatlariga mos ravishda ishlab chiqilib, o'qitish metodlari, topshiriqlar hajmi va dars davomiyligi differensial tarzda belgilanadi. Bunday yondashuv ta'lim samaradorligini oshirish bilan birga bolaning ortiqcha charchashining oldini oladi. Uzoq muddat davom etuvchi davolanish jarayoni ko'pincha bolalarda stress, xavotir, qo'rquv, tushkunlik, ijtimoiy ajralish hamda yolg'izlik hissining yuzaga kelishiga sabab bo'ladi. Shu bois ta'lim muassasalari faoliyatining muhim vazifalaridan biri psixologik qo'llab-quvvatlashni tashkil etish hisoblanadi.

Pedagog va psixologlar hamkorligida olib boriladigan mashg'ulotlar orqali bolaning emotsional holatini barqarorlashtirish, o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlash, o'qishga qiziqishini saqlab qolish hamda ijobiy motivatsiyasini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi. Psixologik qo'llab-quvvatlash bolaning davolanish jarayonini yengilroq qabul qilishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Pedagogik faoliyat tibbiy reabilitatsiya jarayoni bilan uzviy bog'liq holda amalga oshiriladi. Ta'lim jarayonida diqqat va xotirani rivojlantirishga qaratilgan mashqlar, nutqni rivojlantirish metodlari, mayda motorikani takomillashtiruvchi amaliy faoliyatlar hamda turli kognitiv mashqlar qo'llaniladi. Mazkur faoliyatlar bolaning bilish jarayonlarini faollashtirish, reabilitatsiya samaradorligini oshirish va uning umumiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Ta'lim muassasalari bolaning ijtimoiy integratsiyasini ta'minlashga ham katta e'tibor qaratadi. Davolanish davrida o'quvchining tengdoshlari bilan muloqoti uzilmasligi, sinf jamoasidan ajralib qolmasligi hamda kommunikativ kompetensiyalarini saqlab qolishi uchun onlayn uchrashuvlar, virtual sinf mashg'ulotlari, guruhli loyihalar va ijodiy tadbirlar tashkil etiladi. Bu tadbirlar bolaning ijtimoiy faolligini saqlash, yolg'izlik hissini kamaytirish hamda sog'aygach maktab muhitiga tezroq moslashishiga yordam beradi. Mazkur muassasalar faoliyatida ota-onalar bilan hamkorlik muhim o'rin egallaydi.

Pedagoglar ota-onalarga bolaning ta'limini uy sharoitida davom ettirish bo'yicha metodik tavsiyalar beradi, individual mashg'ulotlarni tashkil etishda ko'maklashadi hamda bolaning rivojlanish dinamikasini muntazam

monitoring qilib boradi. Oila, pedagog va tibbiyot xodimlari o'rtasidagi uzviy hamkorlik bolaning ta'lim va tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun yaratiladigan ta'lim muhiti ham ularning ehtiyojlariga moslashtiriladi. Bunday muhit ergonomik mebellar, zamonaviy kompyuter texnologiyalari, interaktiv doskalar, planshetlar, Brayl yozuvi vositalari, audiodarsliklar, maxsus didaktik materiallar va boshqa assistiv texnologiyalar bilan jihozlanadi. Mazkur vositalar bolalarning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Ta'lim jarayonida monitoring tizimi ham alohida ahamiyatga ega bo'lib, u o'quvchilarning bilim darajasi, tayanch kompetensiyalari, rivojlanish dinamikasi, psixologik holati hamda o'qishga bo'lgan motivatsiyasini muntazam baholab borishni nazarda tutadi. Monitoring natijalari asosida individual ta'lim dasturlariga zarur o'zgartirishlar kiritilib, pedagogik yordamning samaradorligi oshiriladi.

Davolanish yakunlangach, o'quvchini asosiy maktabga qayta integratsiya qilish muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu jarayonda o'quvchining bilimlaridagi mavjud bo'shliqlar aniqlanadi, moslashtirish dasturi ishlab chiqiladi hamda sinf jamoasiga qayta moslashuvi uchun pedagogik va psixologik yordam ko'rsatiladi. Bunday tizimli yondashuv bolaning ta'lim jarayonini muvaffaqiyatli davom ettirishiga, ijtimoiy faolligini tiklashiga va kelgusidagi akademik rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun ta'limni tashkil etish uzluksizlik, individuallashtirish, differensial yondashuv, inklyuzivlik, insonparvarlik, moslashuvchanlik, multidissiplinar hamkorlik, bolaning manfaatlarini ustuvor qo'yish, psixologik xavfsizlik hamda sog'liqni saqlash texnologiyalaridan foydalanish tamoyillariga asoslanadi. Mazkur tamoyillar ta'lim jarayonining ilmiy asoslangan, tizimli va samarali tashkil etilishiga xizmat qiladi.

Shifoxona pedagogining faoliyati o'quv jarayonini rejalashtirish, individual ta'lim dasturlarini ishlab chiqish, bolaning rivojlanishini monitoring qilish, ota-onalar va tibbiyot xodimlari bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish, psixolog bilan birgalikda korreksion ishlarni tashkil etish hamda bolaning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini doimiy qo'llab-quvvatlash kabi muhim funksiyalarni o'z ichiga oladi.

Zamonaviy hospital pedagogikasida adaptiv ta'lim, raqamli ta'lim platformalari, sun'iy intellekt asosidagi individual o'qitish, gamifikatsiya, STEAM texnologiyalari, loyiha asosida o'qitish, multisensor yondashuv, interaktiv metodlar, elektron portfoliolar hamda virtual laboratoriyalar kabi innovatsion pedagogik texnologiyalardan keng foydalaniladi.

XULOSA

Uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar uchun ta'lim muassasalari nafaqat bilim beruvchi, balki tibbiy, psixologik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlovchi kompleks tizim sifatida faoliyat yuritadi. Ushbu muassasalarning asosiy vazifasi bolaning sog'lig'i bilan bog'liq cheklovlari sababli ta'limdan chetda qolishining oldini olish, uning intellektual salohiyatini rivojlantirish, emotsional barqarorligini saqlash hamda jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiya qilinishini ta'minlashdan iborat.

Zamonaviy hospital pedagogikasi tibbiyot, pedagogika, psixologiya hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini uyg'unlashtirgan holda, har bir bolaning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'lim modelini yaratishga xizmat qiladi. Natijada davolanish jarayoni bilan bir qatorda bolaning uzluksiz rivojlanishi, ta'limdagi uzluksizligi hamda kelajakdagi ijtimoiy moslashuvi samarali qo'llab-quvvatlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mo'minova L. R. Maxsus pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2018. – 320 b.
2. Po'latova P. M. Maxsus pedagogika asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 286 b.
3. Nurkeldiyeva D. Y. Inklyuziv ta'lim nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Tafakkur, 2021. – 248 b.
4. Hamidova M. U. Inklyuziv ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022. – 232 b.
5. Қодирова Ф. У. Имконияти чекланган болаларни ижтимоий ҳаётга тайёрлашнинг самарали технологиялари. 13.00.03 – педагогика фанлари доктори (DSc) диссертацияси. – Тошкент, 2020. – 75 б.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.